

TEMATIKA A ŽÁNROVOST LITERATURY PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Předmět Literatura pro děti a mládež

Něco z teorie literatury

- Literatura pro děti není, respektive neměla by být ostrovem izolovaným od ostatní literární tvorby. Chce-li být plnohodnotnou literaturou, musí být v první řadě uměním, nikoliv více nebo méně obratně "maskovaným" zdrojem návodů a pouček.
- Dítě je v nevýhodné pozici. Stojí bezbranné, vydané na milost a nemilost dospělým, kteří mu knihu přidělí (rodiče, učitelé...) nebo kteří mu ji nabízejí (nakladatelé, knihkupci, knihovníci)...
- ...Proto je role dospělých zprostředkovatelů dětské literatury daleko zodpovědnější než těch, kteří zprostředkovávají knihy dospělým čtenářům.

Teorie a kritika literatury pro děti a mládež

- Svatava Urbanová
  - Milena Šubrtová
  - Jaroslav Toman
  - Jaroslav Provazník
-
- www.iliteratura.cz
  - www.zlatastuha.cz

NEJLEPŠÍ / KNIHY / DĚTEM

Komise pro dětskou knihu SČKN a Česká sekce IBBY vytvořily projekt, v němž každoročně doporučují nové české knihy pro děti a mládež. Katalog slouží pro orientaci knihkupcům, knihovnám, školám, ale také rodičům a širší veřejnosti. Ve většině evropských zemí takový katalog vychází a všem, kdo s knihami a dětmi pracují, výrazně pomáhá.

ÚVOD **KDO KNIHY VYDAL** **OCENĚNÉ TITULY** **PARTNEŘI** **ARCHIV KATALOGŮ** **SETKÁNÍ S AUTORY**

VÝBĚR ZE SOUČASNÉ ČESKÉ LITERATURY PRO DĚTI A MLÁDEŽ 2017/2018

Faktory ovlivňující podobu a směřování současné české literatury pro děti

- rozsáhlá nabídka knih různé úrovně
- kvalitu přináší ediční politika nakladatelských domů: - požadavek aktivního, vnímavého, spolupracujícího (spolu)čtenáře - recepční prostupnost literárních děl
- zdůrazňování vizuálních podnětů: průniky literatury netextového typu
- pronikání náročných celospolečenských témat do literatury pro děti
- žánrové kontaminace
- rozvoj návodné literatury

90. léta 20. století, časopisy

- **Jiří Kratochvíl** – označuje toto období v české literatuře "**obnovením zdravého chaosu**"
- Knihkupectví a knihkupecké pouliční stánky zavaleny nejen dospělým, ale i dětem určenou umělecko-naučnou a encyklopedickou produkcí rozličné úrovně
- Kvalita vs kýč a brak
- Nedostatečná odborná pozornost věnovaná literatuře pro děti a mládež
- **Literární produkce pro děti není soustavně sledována a reflektována ani v literárních a kulturních časopisech, ani v denním tisku**
- Výjimky:
  - *Zlatý máj* (ten zaniká)
  - brněnský čtvrtletník *Ladění* (vycházel na Pedagogické fakultě MU),
  - pražský časopis o dramatické výchově a dětském divadle *Tvořivá dramatika*
  - zčásti i brněnský časopis *Komenský*

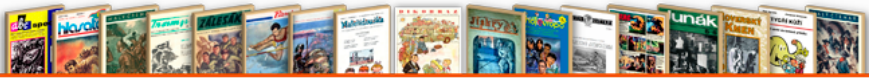
Časopisy pro děti a mládež

- Neexistuje odborné periodikum věnující s soustavně dětské literatuře
- Občasné recenze v Literárních a Lidových novinách (Vánoce, nový školní rok)
- dramatický pokles úrovně většiny časopisů určených dětem a mládeži
- Výjimkou do počátku roku 2002 **Mateřídouška**
  - etablují se později úspěšní autoři dětské literatury
  - *Malování zvířat* **J. Bruknera**, knihy **Hany Doskočilové** *Když velcí byli kluci* nebo *O Mamě Romě aneb Dvanáct romských přikázání* a další, knihy veršů **Miloše Kratochvíla** nebo **Jiřího Dědečka**
- Časopisy *Sluníčko*, *Ohníček*, *Pastelka*, *Delfín*, *Méďa Pusík*, *Kačer Donald*, *Pá*, *Šikulka*, *Dáda*, pro teenagery pak *Bravo*, *Cosmogirl*
- *ABC*, *Věda a technika mládeži*

Digitalizace starých dětských časopisů

<http://www.detske-casopisy.cz/tituly-detskych-casopisu-od-roku-1828/>

STARÉ DĚTSKÉ ČASOPISY

ÚVODNÍ STRÁNKA » JAK SE STÁT REGISTROVANÝM UŽIVATELEM » OZNAMY ZÁKLADNÍ INFORMACE » HLEDÁ SE KNIHOVNA SOUBORNÝ KATALOG SDČ

Tituly dětských časopisů od roku 1828

9.9.2014 | [K projektu digitalizace. Knihy a práce o dětských časopisech](#) | [3 komentáře](#)

Poslal mi (*velmi aktivní spolupracovník projektu „digitalizace starých dětských časopisů“*) Damro podrobný seznam časopisů pro děti a mládež, které vycházely od roku 1828. Seznam asi není úplný, ale i tak obsahuje úctyhodných 162 titulů! Z tohoto seznamu je zatím 23 titulů (cca 14%) na tomto webu alespoň z části archivováno. Ještě nás čeká hodně práce!

Většinu informací o přesném názvu, navázání na vydávání časopisu jiného jména či léta kdy byl daný titul vydáván, jsem zatím neměl možnost 100% ověřit. Ale chtěl bych za časem seznam aktualizovat.

pomocí skvělé knihy ČESKY PSANÉ ČASOPISY PRO DĚTI (1850-1989) časem seznam aktualizovat.

NEJNOVĚJŠÍ ČLÁNKY

1.část časopisu ZORNIČKA – 38.ročník – 1985-86

By Totem

Dnes som si pre vás pripravil prvých 12 čísel časopisu ZORNIČKA, ktoré by som rád zaradil do nášho archívu. Spolu s VČIELKOU, OHNÍKOM a SLNIEČKOM patril medzi najvýznamnejšie

ČTYŘLÍSTEK – 23.ročník – 1991

By Dazul

Dnes archivovaná čísla časopisu ČTYŘLÍSTEK z roku 1991 pro www.detske-casopisy.cz digitalizovali Nemo, Blanka, H.B., H.Š. a Satok. Veliký dík! Komiksový časopis ČTYŘLÍSTEK vydávalo nakladatelství a vydavatelství

VYHLEDAT NA WEBU:

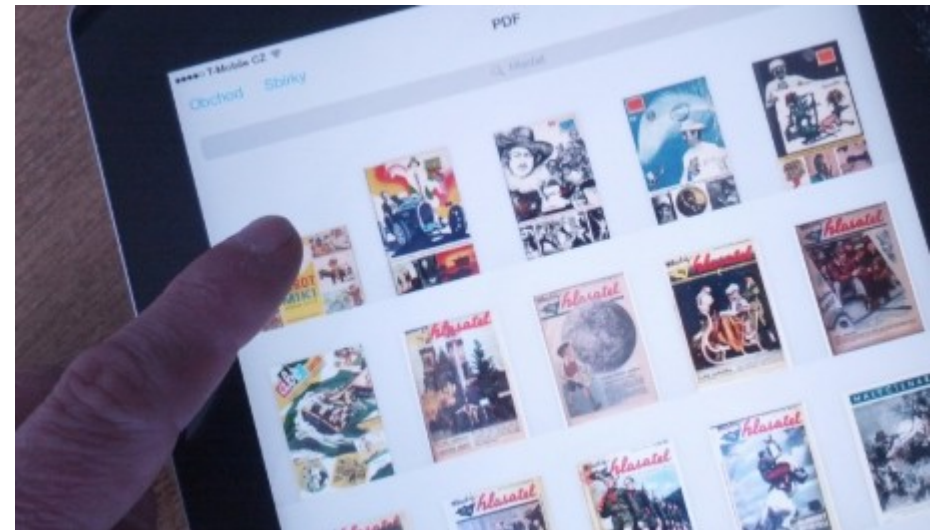
Search

FACEBOOK

Staré d...
Like Page

Staré dětské časopisy
about 3 weeks

Nakladatelství od 90. let

- Komerce převažuje
- Málo zodpovědných nakladatelů dětských knih
- **Albatros (dříve také Státní nakladatelství dětské knihy) - za 60 let své existence vydalo 10 000 titulů pro malé čtenáře v nákladu 350 milionů výtisků**
- Amulet - pražské nakladatelství (snaha zprostředkovávat podněty ze zahraniční dobrodružné prózy)
- Nakladatelství HAVRAN (**Magdalena Wagnerová: Proč**)
- Nakladatelství Meander (*Pohádka o Rybitince* od **Petra Nikla**)
- Pražské nakladatelství Baobab

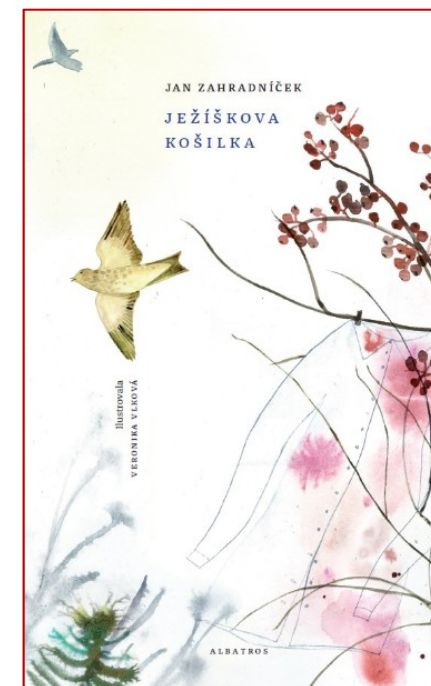
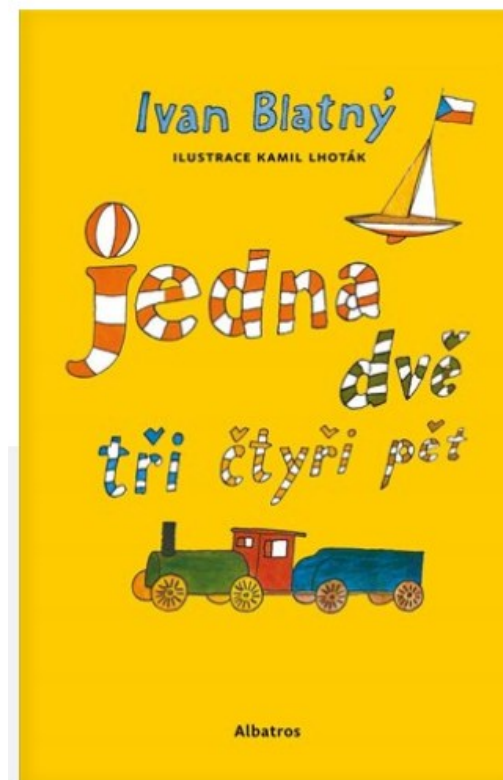
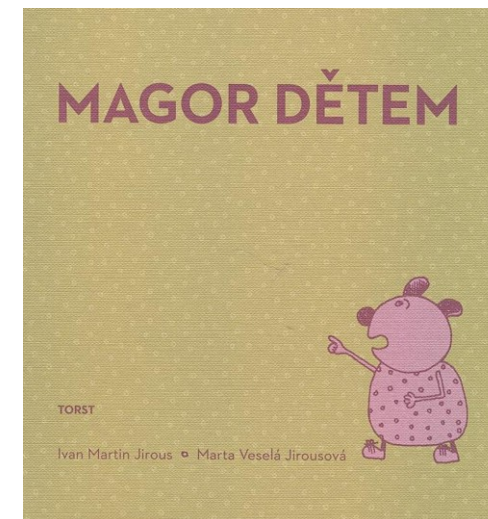
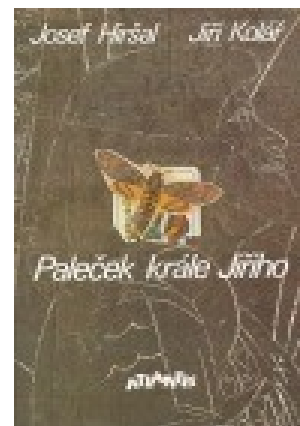

Způsoby práce s literaturou pro děti a mládež

- Jev typický pro začátek 21. století: **tzv. digesty**
  - Stručná, "zjednodušená" převyprávění známých příběhů
  - Autoři často spíše primitivizují nebo deformují, místo aby svým zpracováním otevírali cesty dětským čtenářům k výchozímu dílu
  - Týkalo se textů **Němcové, Erbena, bratří Grimmů** atd.
- VERSUS
- Zlatý fond dětské literatury konce 90. let: autoři **Iva Procházková, Pavel Šrut a Hana Doskočilová**

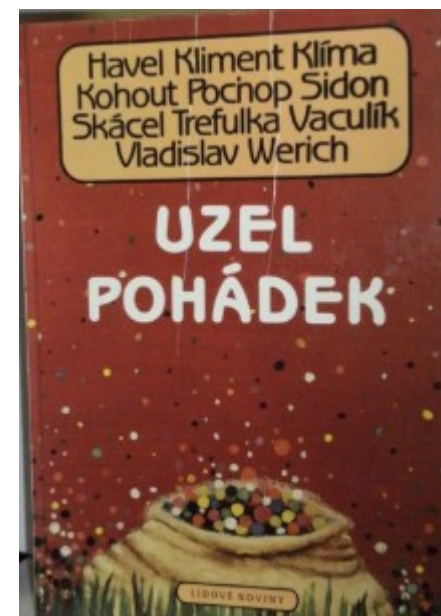
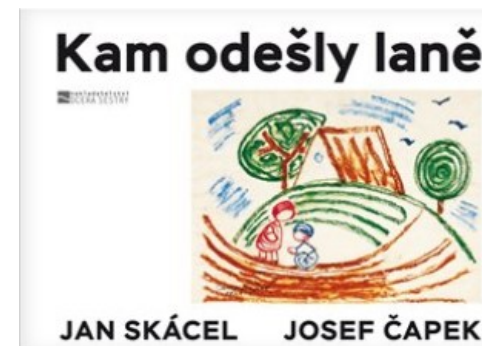
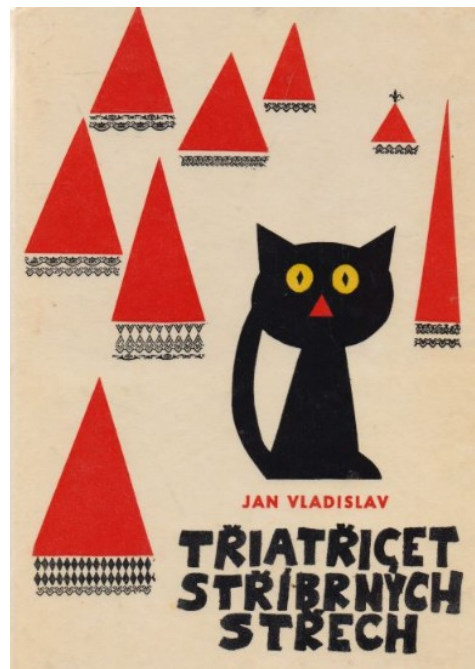
Návraty

- **Obohacení** repertoáru dětských knih, nikoli „efekt muzea“
- Knihy z přelomu 60. a 70. let a z "normalizačního" dvacetiletí (*Cestopis s jezevčíkem* **Ludvíka Aškenazyho**, *Markétin zvěřinec* **Ivana Klímy**, *Prázdniny s Bosonožkou* **Edy Kriseové**, *Hiršalův a Kolářův Paleček krále Jiřího* nebo *Šiktancovy Královské pohádky*, osobitě završující vývoj české pohádkové prózy 60. let;
- Oficiálně vychází ojedinělá undergroundová tvorba pro děti (knihka *Magor dětem* **Ivana Martina Jirouse**)
- Znovu jsou vydány dětské verše **Ivana Blatného** ze 40. let - nové vydání sbírky *Jedna, dvě, tři, čtyři, pět* je skutečným objevem a obohacením škály české poezie pro děti a připomenutím, že vedle sládkovsko-hrubínovského a nezvalovsko-halasovského proudu disponuje česká poezie pro děti také dalším zajímavým typem, vycházejícím z poetiky Skupiny 42 – představitelem také **Josef Kainar**
- Mohou vyjít dětem určené veršované knihy katolických básníků **Jana Zahradníčka** (*Ježíškova košilka*) a **Václava Renče** (*Perníková chaloupka*) a **Durychovo** mistrné převyprávění *Nového zákona* (*Z růže kvítek vykvet nám*).

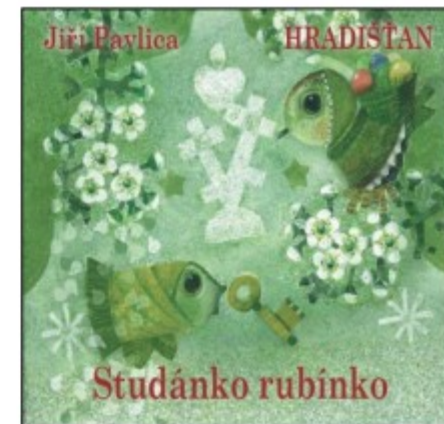
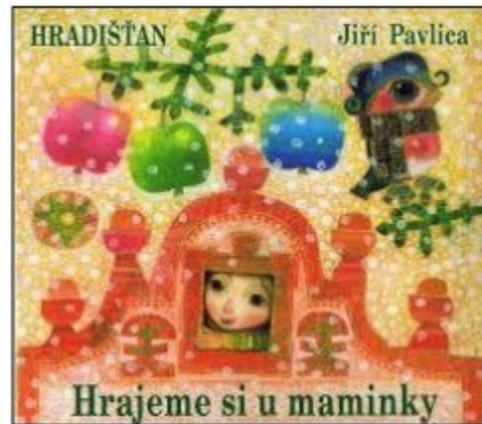
Návraty

- Ojedinělá knížka folklorních říkadel, hádanek, rčení, přísloví a dalších textů pro nejmenší *Byl jeden domeček* – autorem znalec naší literatury pro děti **Jan Červenka** (1995)
- Samizdatová (ev. polosamizdatová) a exilová tvorba pro děti 70. a 80. let
  - **Ivan Klíma** v *Uzlu pohádek*
  - klasikové dětské literatury **Jan Skácel**, **Jan Vladislav** a **Jan Werich**
  - Příspěvky dalších renomovaných autorů - **Ludvíka Vaculíka**, **Karola Sidona**, **Václava Havla**, **Zdeňka Pochopa** zapůsobily rozpácitě („násilné odbočky do tvorby pro děti)

Tradice v poezii: oslava ústní lidové slovesnosti

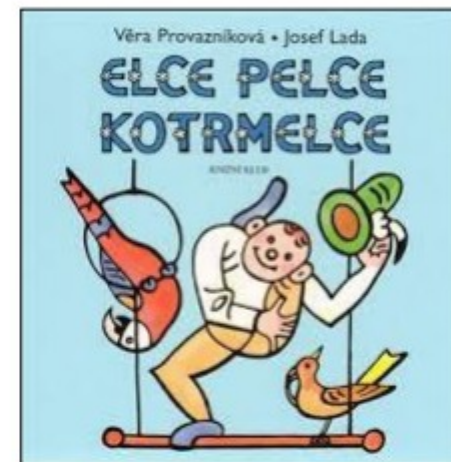
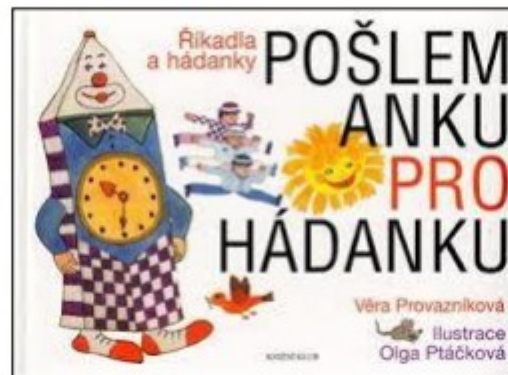
Jiřina Rákosníková, Jan Kudláček, Jiří Pavlica

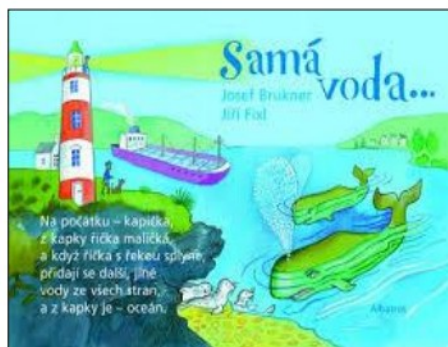
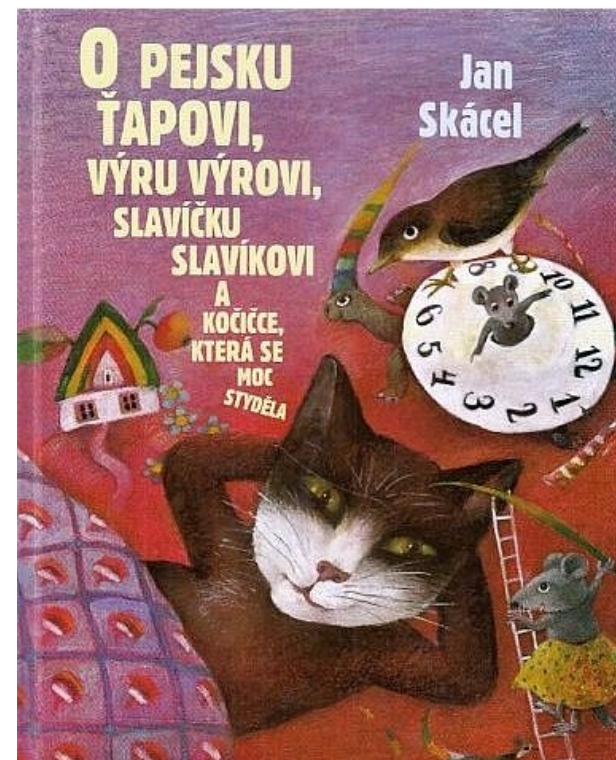
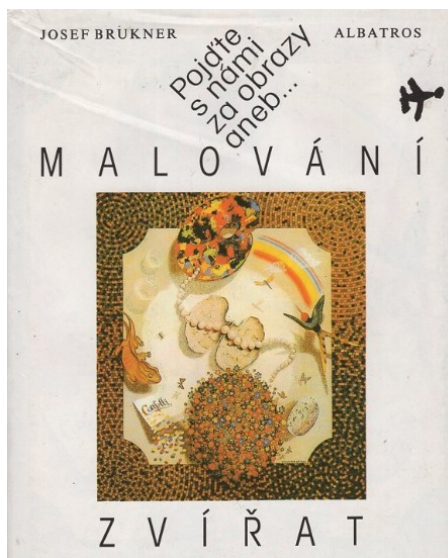
Tradice v poezii: variace na folklórní odkaz

Věra Provazníková a „novodobé ohlasy“

Poezie: kontinuita v kvalitě veršů

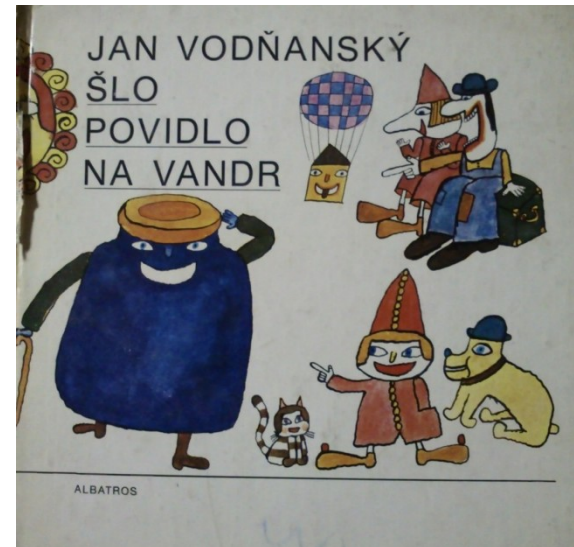
- **Josef Brukner** - básník, který v 70. letech nemohl publikovat knihy (jen v dětských časopisech *Mateřídouška* a *Sluníčko*) a v 80. letech patřil jen k těm trpěným
  - v polovině 90. let kniha básní a fejetonků *Pojďte s námi za obrazy aneb Malování zvířat* (1995), v níž - stejně jako ve starší *Obrazárně* - vytvořil básnické paralely k obrazům světových i českých malířů různých dob a směrů
- **Jan Skácel** - tvorbu zprostředkoval **Jiří Opelík** - 1998 vydal ze Skácelovy pozůstalosti básnickou skladbu pro děti *O pejsku Ťapovi, výru Výrovi, slavičku Slavíkovi a kočičce, která se moc styděla*, experimentující s novými podobami říkadla.

Poezie – nonens, písničkové texty

- **Jan Vodňanský** (zejm. *Šlo povidlo na vandr* ze 70. let)
- **Emanuel Frynta** (*Písničky bez muziky* vydal Albatros poprvé v 80. letech, *zhudebněná podoba v písniích Petra Skoumala* (*Ančičky, Krtek, Tygr, Sandály, Vrabčáci, Pět myšů, Pod aj.*)).
- v 90. letech **Jiří Weinberger**: sbírky - *Povídá pondělí úterku* (1995) a *Ach, ty plachty* (1996) otevřeně přiznávají inspiraci **Edwardem Learem, Christianem Morgensternem, Ivanem Vyskočilem a Emanuele Fryntou**, neuzavírají nonsens jen do sféry dětské poezie, ale počítají s ním jako s objektem hry dospělých i dětí, resp. dospělých s dětmi
- K nonsensu se vrátil také **Ivo Štuka** ve svém *Abecedníku*
- 90. léta - zvýšený nakladatelský zájem o písničkové texty
- **Zdeněk Svěrák** - *Dělání*
- **Jaromír Nohavica** - *Tři čuníci* (? kritické oko redaktora - vedle výborných textů tu bohužel najdeme i nepochopitelné propady)

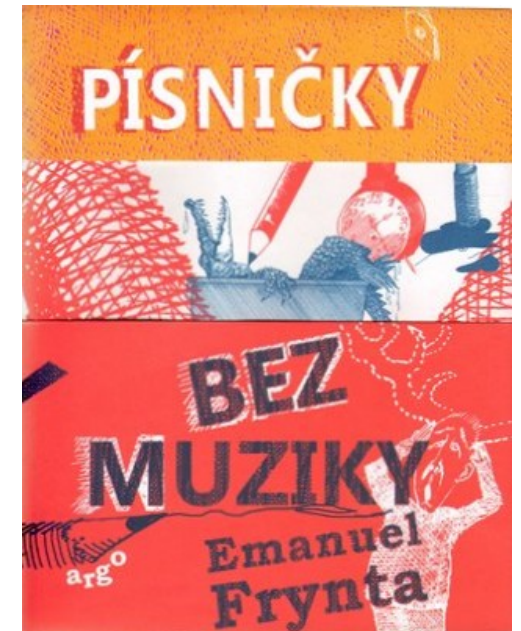

Dejte mi pastelku, nakreslím pejska

Dejte mi pastelku, nakreslím pejska.
Když bude hodný, budu ho mít rád,
a když se bude pejskovi stejskat,
nakreslím dva pejsky, aby si mohli hrát.

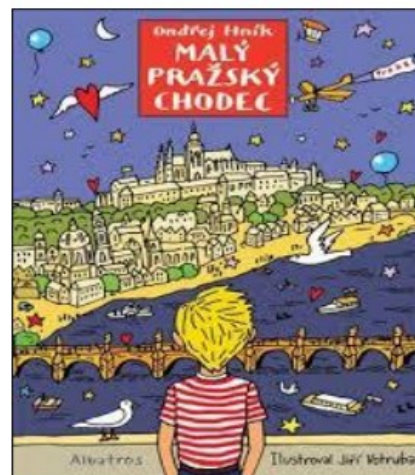
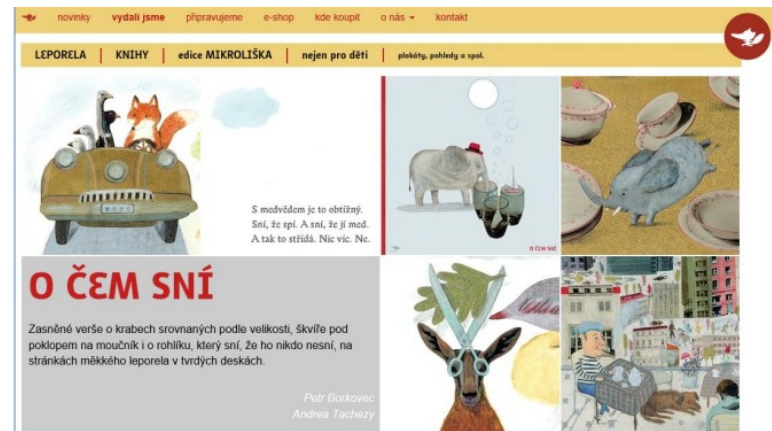
Když bude zlobit, tak mu vyhubuju,
když bude kousat, tak ho vygumuju.

Dejte mi pastelku, nakreslím pejska.
Když bude hodný, budu ho mít rád.
Dejte mi pastelku. Žlutá a modrá,
každá je dobrá na pejska.

Příležitosti pro poezii (autoři-akademici)

- Petr Borkovec: meditativní poezie pro malé čtenáře
- Ondřej Hník: oslava ducha místa
- Radek Malý: přírodní a reflexivní lyrika

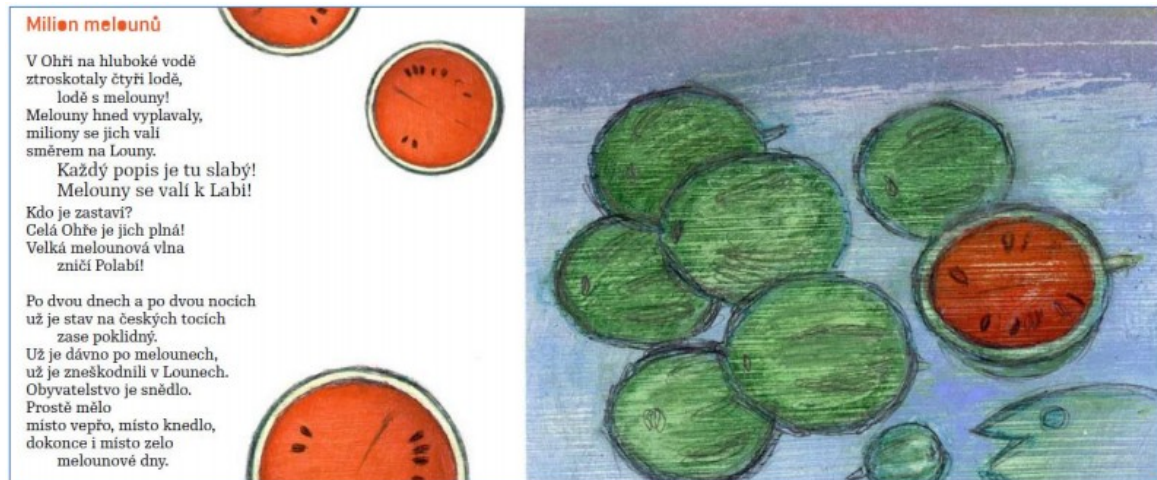
Vrcholy současné poezie

Meditativní lyrika

- Daisy Mrázková: Písně mravenčí chůvy

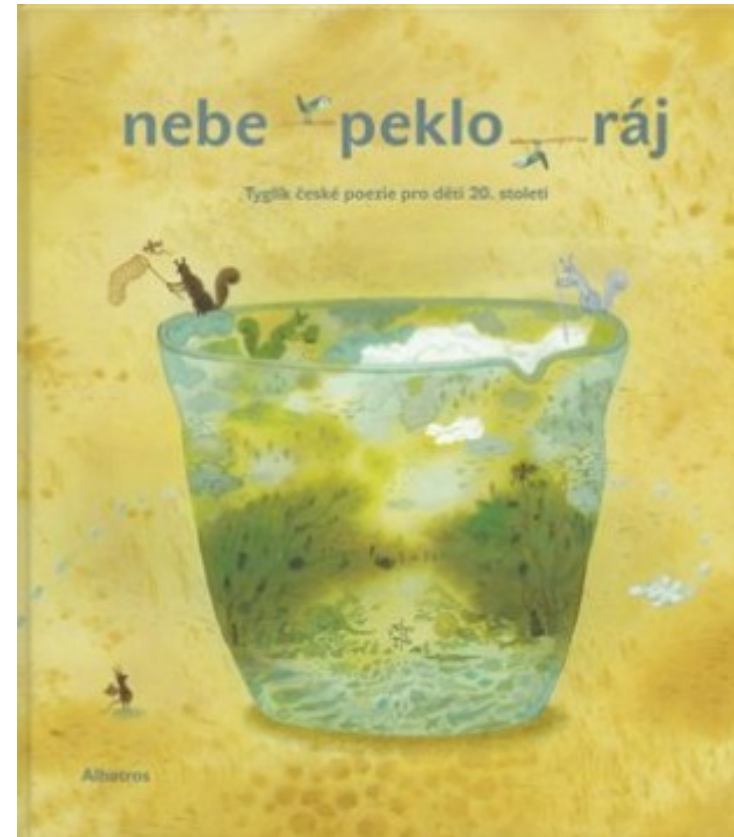
Vytříbená nonsensová poetika

- Daniela Fischerová: Milion melounů

Poezie - antologie

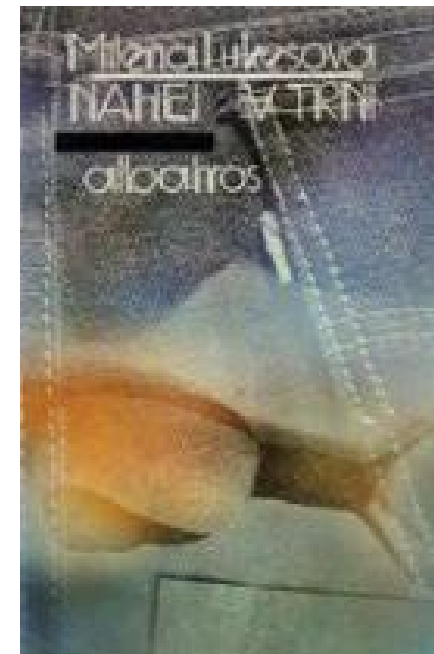
- Petr Šrámek (ed.) - Nebe peklo ráj, Tyglík české poezie pro děti 20. století, Albatros, 2009
- Reprezentativní **antologie** si klade za cíl ukázat dětskému ale i dospělému čtenáři, že poezie není pouze „čítanková“ záležitost, kterou se má člověk učit nazpaměť ve škole; může být i vzrušujícím, s ničím nesrovnatelný zážitek setkání s poetikou.
- Kniha obsahuje téměř dvě stě padesát básní
- Každá báseň má vlastní ilustraci a tematické odkazy k básním dalším

Písničky

90. léta - zvýšený nakladatelský zájem o písničkové texty

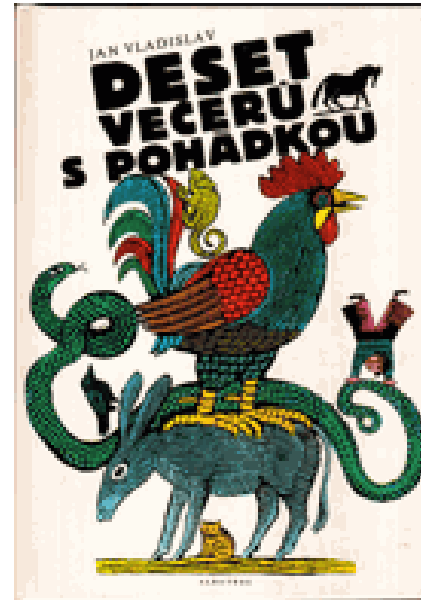
- **Zdeněk Svěrák** - *Dělání*
- **Jaromír Nohavica** - *Tři čuníci* (? kritické oko redaktora - vedle výborných textů tu bohužel najdeme i nepochopitelné propady)
- Nakladatelství Amulet - knížka *Kostkovaný ideály*
- **Marie Vodičková**- redaktorka
  - zajímavá poezie pro teenagery **Mileny Lukešové** (ze sbírky *Nahej v trní*) a **Jana Kašpara** (*Tulikráska*)
  - Lukešové a Kašparovy básničky doplnila mj. písňovými texty, např. **Jiřího Suchého**, **Zdeňka Svěráka**, **Jiřího Dědečka**, a poezií **Václava Hraběte**.

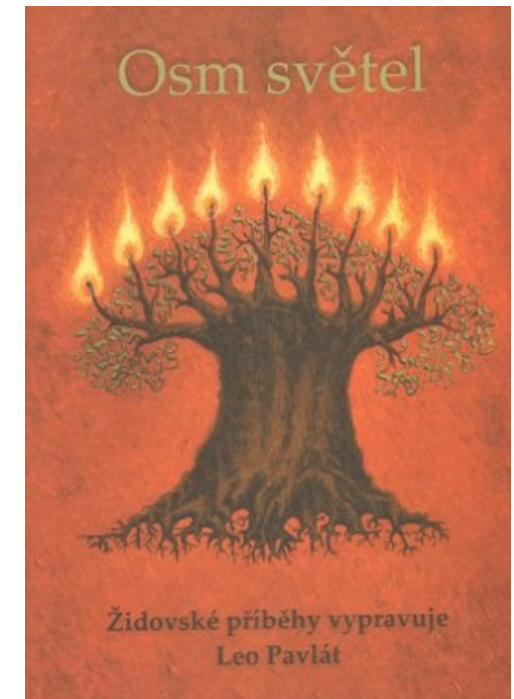
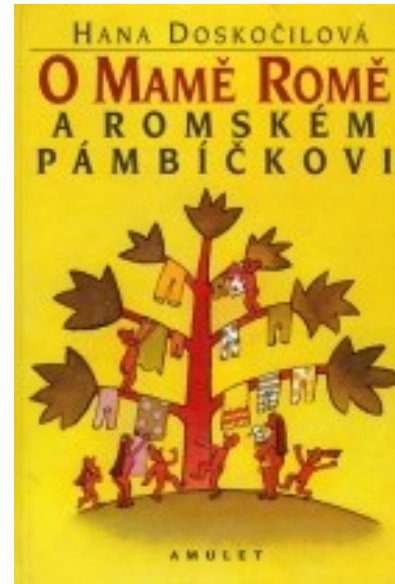
Pohádky a rádobypohádky

- 90. léta – mezi českými klasiky pohádkového žánru **Jan Vladislav** (*Deset večerů s pohádkou*, 1992, a další tituly) a **Pavel Šrut** (*Kočičí král*, 1989, a *Prcek Tom a Dlouhán Tom a jiné velice americké pohádky*, 1993)
- Soudobým dětem zprostředkovali úspěšně a kvalitně bohatství světového pohádkového repertoáru
- Pavel Šrut - zcela nový pohled na americký folklór v knížce prášilovských historek *Obr jménem Drobeček* (1997)
- **Karel Šiktanc** - po *Královských pohádkách* (připravených k tisku už na přelomu 60. a 70. let a vydaných až začátkem let devadesátých), uspěl v knize pohádek *O dobré a zlé moci* (2000)
  - osobitá obraznost a originální práce s jazykem prozaických textů pro dětské čtenáře

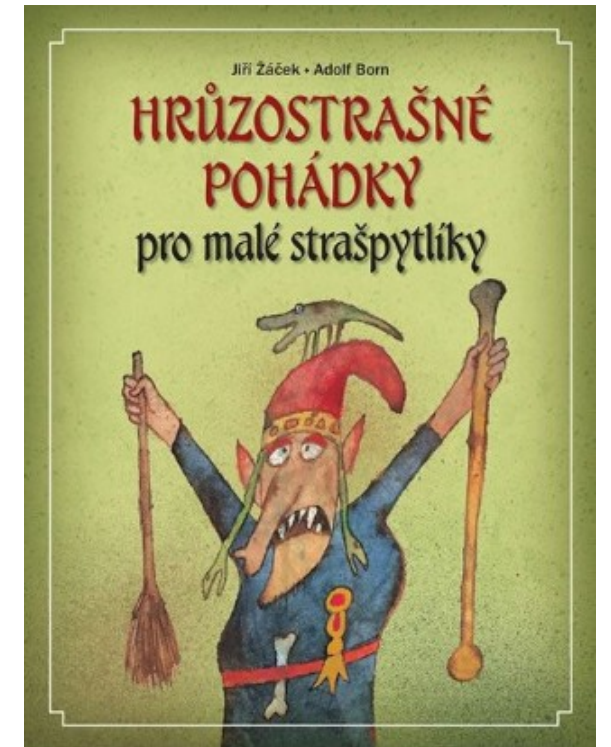
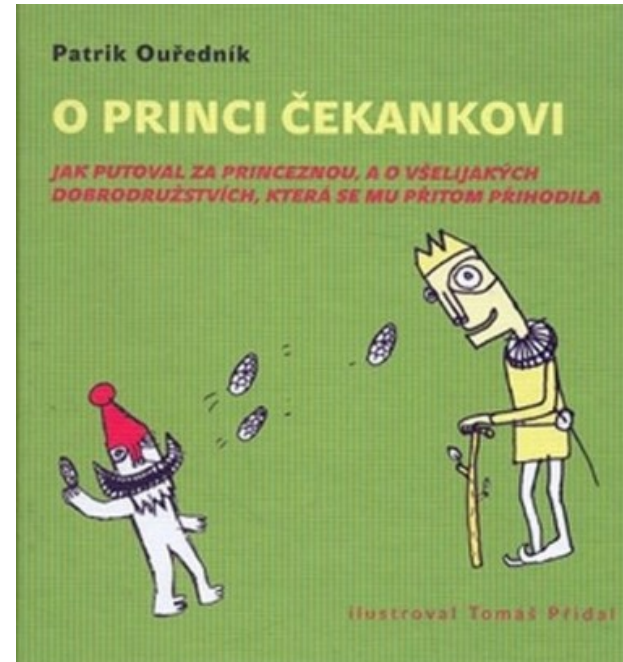
Pohádky a rádobypohádky

- knihy **Hany Doskočilové**
  - **Autorská ukázněnost**, jazyková citlivost, jemný humor, pokora při zpracovávání různých látek ze světového repertoáru příběhů (mýtů, bájí, pověstí, pohádek...)
  - schopností **objevovat aktuální témata s důrazem na etické hodnoty**
  - Po *Diogenovi v sudu* vyšly v 90. letech *Damoklův meč* (1991) a *Golem Josef a ti druzí* (1994) a knížka variací na romské příběhy *O Mamě Romě a romském pámbíčkoví* (2001)
- Ojedinělým počinem 90. let vydané převyprávění židovských pohádek a pověstí *Osm světél* **Leo Pavláta**
- České a moravské folklorní látky zpracoval ve dvou svazcích svého *Pohádkového vandrování po Čechách* (1992) a *Pohádkového vandrování Moravou* (1998) **Vladimír Hulpach**

Moderní pohádky a pohádkové prózy

- Kvalitu moderní pohádkové prózy garantují i v 90. letech
  - **Miloš Macourek** (*Žofka*, 1992, *Mach a Šebestová o prázdninách*, 1993, atd. a série *Arabel*, pod nimiž je podepsaná také **Hermína Franková**)
  - **Olga Hejná** (průřez staršími i novějšími texty *Pohádky pro skřítky Hajaju*, 1995)
  - **Ludvík Středa** (*Tatínkovy pohádky*, 1997).
- Crazypohádková próza **Patrika Ouředníka** *O princích Čekankovi, jak putoval za princeznou, a o všelijakých dobrodružstvích, která se mu přitom přihodila* (1993)
  - staví na nevázané hře s jazykem, související s experimentální tvorbou ve "velké" literatuře
  - zůstala bohužel v české literatuře pro děti dodnes osamocena
- **Jiří Žáček, Adolf Born** - *Hrůzostrašné pohádky pro malé strašpytlíky*, Slovart, 2011

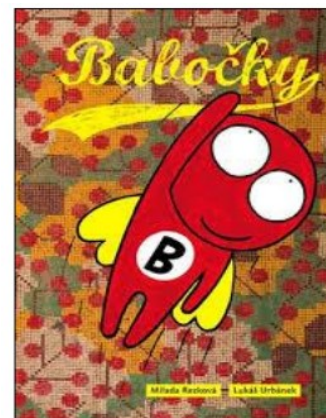

Autorská pohádka

Náročná témata směřující k nejmenším adresátům

- Milada Rezková, Lukáš Urbánek: *Babočky*

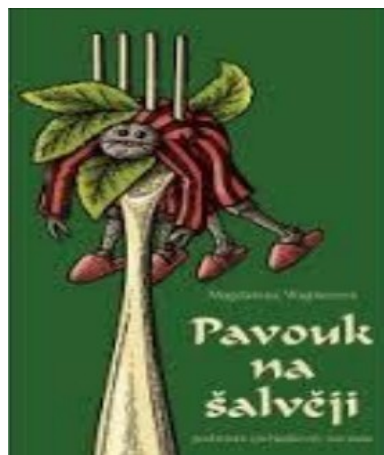

Pronikání existenciální tematiky k dětem

- Tomáš Končinský, Barbora Klárová: *Překlep a Škraloup*

Žánrové kontaminace

- Alois Mikulka: parodizace klasických pohádkových látek
- Magdalena Wagnerová: pohádková travestie

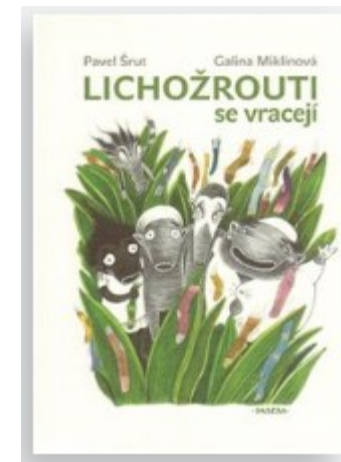
(Moderní pohádky a pohádkové prózy)

- Oblast obzvlášť citelně postižena diletantismem a komercialismem
- **Vítězslava Klimentová** se svým už dvoudílným *Lexikonem ohrožených druhů strašidel*
- **Emil Šaloun** s knihou *O víle Plavuňce*, 1995
- **Pavel Šešulka** s *Cvrčkem Nikolem*, 1996
- **Markéta Pražáková** s knihou *Šli myšáci do světa*, 1994
- **Jindřiška Ptáčková** s knihou *Chodil světem oštrozok*, 1993
- Také „klasik“ **Alois Mikulka**, patřící v 60. a 70. letech k nejoriginálnějším autorům české pohádkové prózy nonsensového typu, zabředává v posledních letech do křečovitého "vyrábění" humoru za každou cenu (viz např. jeho knížku *O jelenovi s kulometem a jiné trampské zkazky*, 1996).
- Také některé pohádkové prózy **Zdeňka Svěráka**: po zdařilé knížce *Tati, ta se ti povedla!* (1991), jejíž vtíp je založen na radosti z vyprávění a sdílení příběhů, vzápětí svoje nápady zbytečně rozmělnil v *Radovanových radovánkách* (1994)
- Kniha příběhů *Jak daleko je slunce* (1995) **Ivana Klímy**, které mají ilustrovat základní životní otázky
- *Povídačky pro Klárku* (1996) **Jiřího Stránského**.

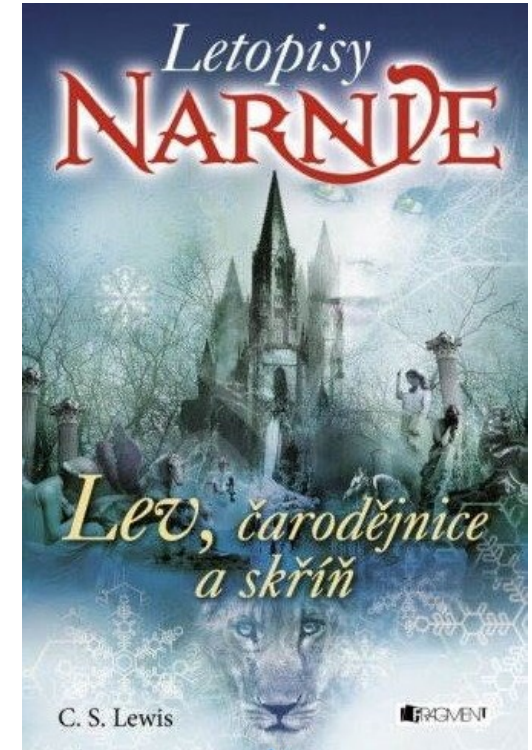
Pavel Šrut

- psal verše do časopisů *Čtyřlístek*, *Sluníčko* a *Mateřídouška* a do leporel
- dvakrát zapsán na Čestnou listinu IBBY (Asociace International Board on Books for Young People uděluje nejprestižnější mezinárodní ocenění pro autory působící v oblasti literatury pro děti)
- **Lichožrouti, Paseka, 2008**
  - na téma Proč se nám neustále ztrácejí ponožky stvořil dobrodružné hrůzostrašné i veselé vyprávění, v doprovodu ilustrací Galiny Miklínové
  - *Lichožrouti* naplňují klasický koncept moderní pohádky, ve které zvláštní bytosti zabydlují současný svět, přebírají jeho zvyky, ale zároveň jejich podivnost ozvláštňuje realitu
  - V roce 2009 cena Magnesia Litera v kategorii nejlepších knih pro děti a mládež

Fantastické motivy

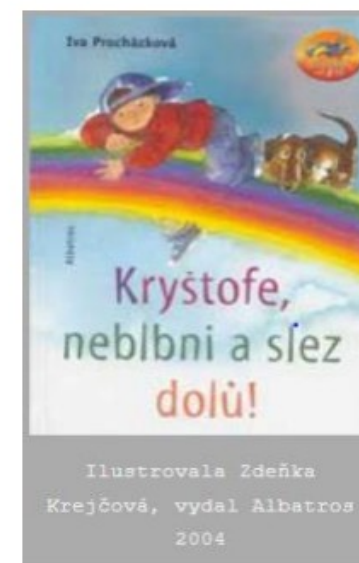
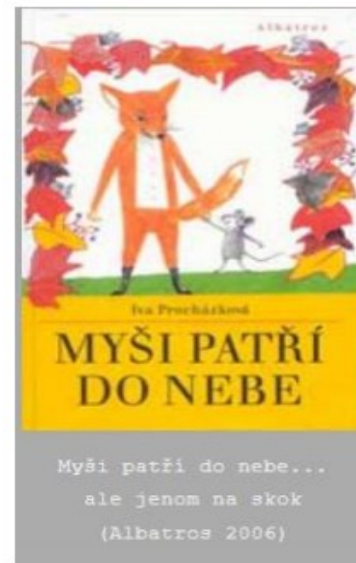
- Příznačný rys prózy 90. let intervence fantastických motivů do reálného, všedního světa současných dětí
- Tendence má své kořeny už v předchozím desetiletí (**Ota Hofman**) a souvisí s aktualizací žánru fantasy
  - prózy **Michaela Ende**
  - *Bratři Lví srdce* **Astrid Lindgrenové**
  - nová vydání **Tolkienových** ság
  - **Lewisovy** *Letopisy Narnie*
  - mumíní příběhy **Tove Janssonové**
  - přízračné knihy **Nora Josteina Gaardera** *Sofiin svět, Haló! Je tu někdo a Jako v zrcadle, jen v hádance*)
  - a analogické pohyby v "dospělé" próze (**Daniela Hodrová, Michal Ajvaz...**)

Příběhy s dětským hrdinou

Iva Procházková

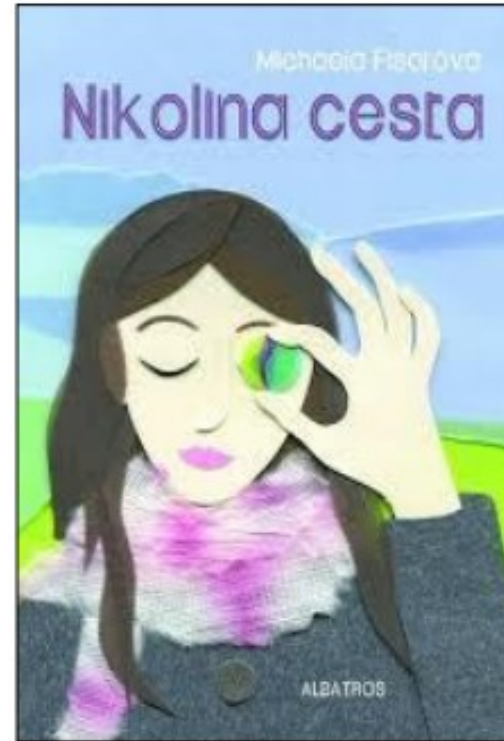
- příběhová próza s náročnými tématy
- příběh na pomezí reality a fantazie *Středa nám chutná* (1994)
- sbírka povídek *Hlavní výhra* (1996)
- přízračný *Soví zpěv* (1999)
- vynikající *Únos domů* (1998)
- miniatura pro malé čtenáře *Pět minut před večerí*, 1996

Návodná literatura: problematika nefunkční rodiny

- Michaela Fišarová: *Nikolina cesta*

(Záplava příběhů s dívčí hrdinkou)

- Kvalita v textech **Ivy Procházkové** (*Karolína. Stručný životopis šestnáctileté*, 1999) a **Daniely Fischerové** (*Lenka a Nelka neboli AHA*, 1994)
- Většinou v zajetí klišé a banalit, konstruktéři laciných příběhů
  - Lenka Lanczová
  - Věra Řeháčková, Jitka Komendová, Květa Šimová
- Zasazení dívčích témat o historických událostí: *Zakázané holky*, 1995, příběh **Hany Bořkovcové** z doby okupace, *Výjimečný stav*, 1995, **Antonína Rýgla** a *Bára*, 1997, **Zdeňky Psůtkové**

Problémy s původní dobrodružnou prózou

Dodnes nedoceněný **Svatopluk Hrnčíř**

- V 90. letech kromě časopiseckých povídek knihy dobrodružných příběhů s dětskými hrdiny *Želva čeká v Babylónu*, 1990, *Talisman spiklenců*, 1996, moderní foglarovská variace *Ostrov uctíváčů ginga*, 1999, a *Lovci z Ohňové hory*, 1998 (první verze vycházela v 80. letech v časopisu *Ohníček* pod názvem *Lovci melounů*)
- Kvalitní fabulace, neuchyluje se k lacinému vyrábění efektů, dětské postavy skutečně živé, kultivovaný jazyk(!)

Problematické, není na co navazovat

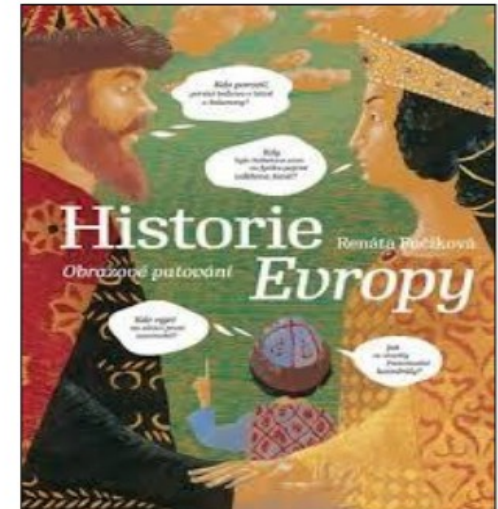
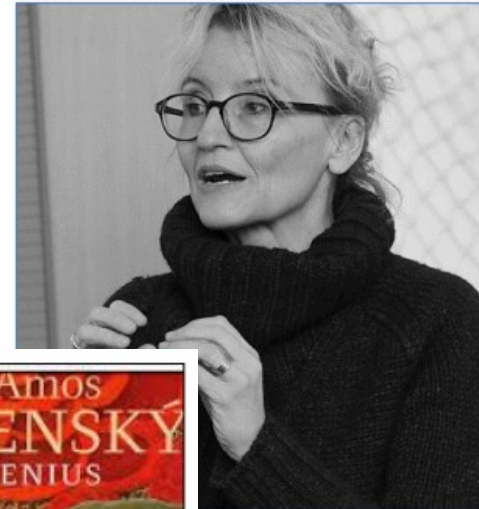
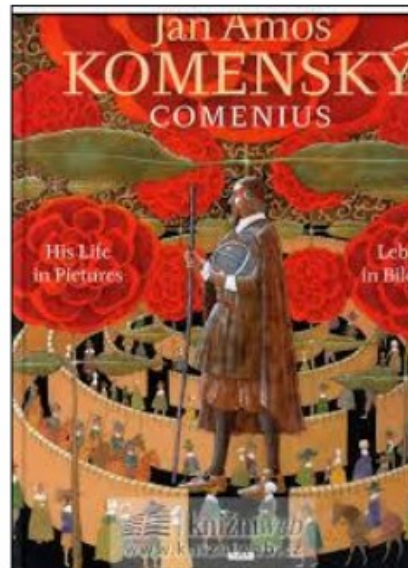
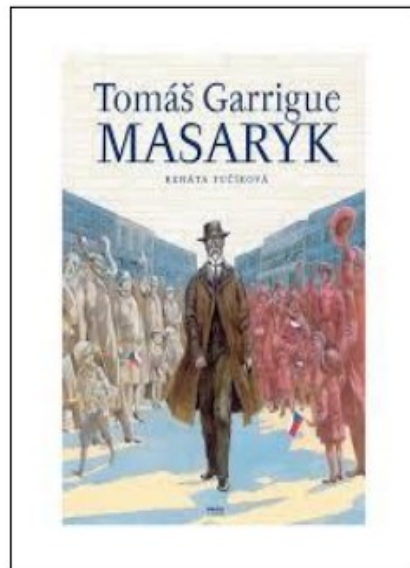
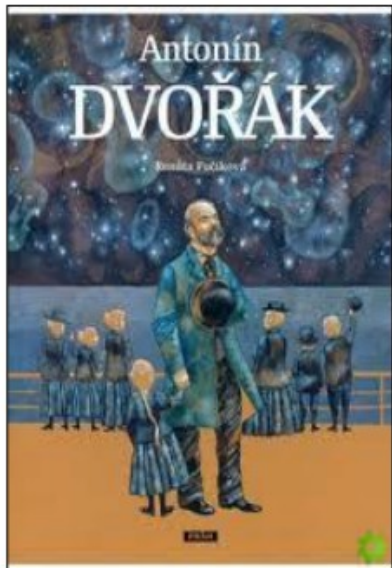
Oprášené foglarovky

Nekvalita, sentiment

Umělecko-naučná literatura

- působivé propojení historických látek, poučených textů a vyzrálé ilustrace
- dějiny Evropy v obrazových příbězích
- **Renáta Fučíková: *Historie Evropy***
- edice Největší Češi (Práh)

Fantasy - móda i seriózní literatura

- Vypravěč se v těchto příbězích z paralelních světů mění v manipulátora, který si před zraky čtenáře se zjevným potěšením hraje s postavami jako s figurkami na šachovnici, vodí je do fantastických prostředí a staví jim do cesty ty nejneuvěřitelnější překážky
- Konstruování veskrze umělých světů, ostentativně odlišných od naší reality, může mít podobu jen samoučelné hry (pokémonské příběhy v podobě televizních seriálů i knížek - jejich vydávání v nakladatelství Egmont), ale může se stát i prostředkem sdělení závažného tématu
- boom fantasy se v produkci pro děti a mládež u nás projevuje úctyhodnou řadou úspěšných **překladů** (R. Dahl, M. Ende, T. Pratchett, J. K. Rowlingová, Lemony Snickett), ale původních kvalitních novinek

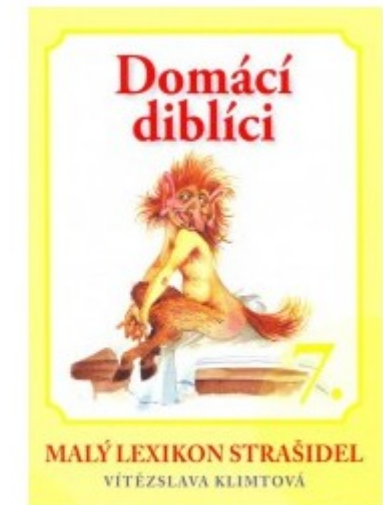
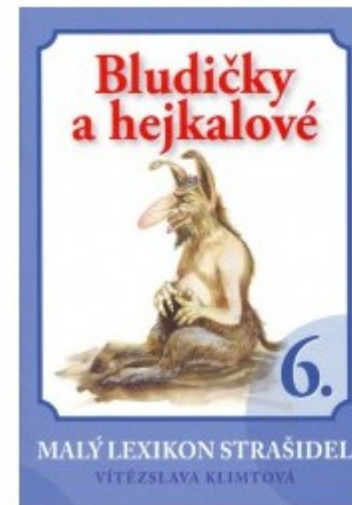
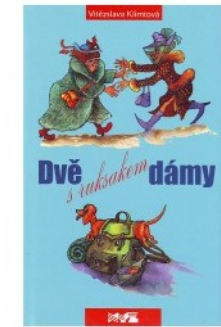
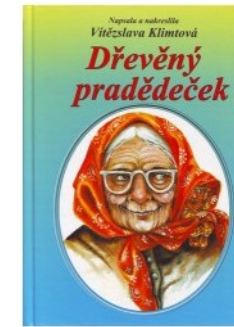
Umělecko-naučná literatura: hravá prvouka pro nejmenší čtenáře

- Tereza Vostradovská: Hravouka

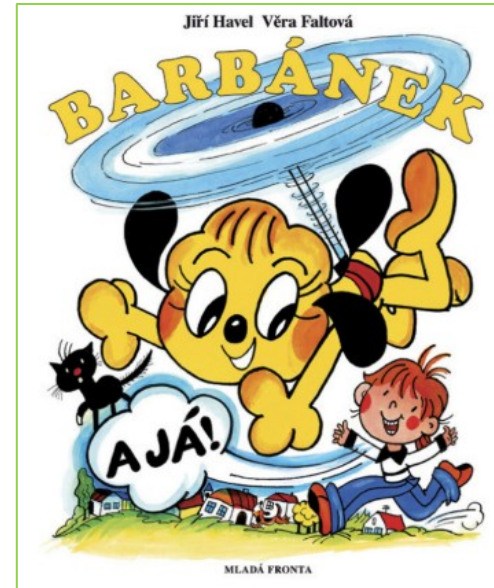
Leporela, bilderbuchy, obrázkové knížky

- **Nejzranitelnější oblast literatury pro děti**, tedy oblast, která se nejnáze stává objektem komercializace
- Typická je v tomto směru produkce nakladatelství Egmont ČR (zápisníky, příručky "mladých svišťů", zneužívajících jméno **Walta Disneyho**)
- Podbízivé po textové i výtvarné stránce substandardní obrázkové sešity **Wolfa Gerlacha** o *Bráscích* (brněnské nakladatelství MOBA)
- Domácí specialita, fenomén české literatury pro děti 90. let = továrna na nevkus (a na peníze) pod hlavičkou **Vítězslavy Klimtové** - záplavy "lexikonů", knih, sešitů, kalendářů atd. atd., naplněné svévolnými povídkami o strašidlech

Kreslené postavičky

- Petr Morkes, Pavla Etrychová - Komisař Vrťapka - Sebrané spisy I. - III. díl, MF, 2007
- Návaznost na postavičky typu kocour Vavřinec, Barbánek nebo na Čtyřlístek
- Na tradici navazuje kreslíř Petr Morkes se scenáristkou Pavlou Etrychovou - stvořili postavu **psiho detektiva Komisaře Vrťapky** pro dětský časopis *Mateřídouška*
- Vrťapkovo kouzlo spočívá v Morkesově kresbě: je roztomilá a zároveň obsahuje parodické prvky, aby se vyhnula disneyovskému kýči a byla dostatečně líbivá a srozumitelná i dětem předškolního věku

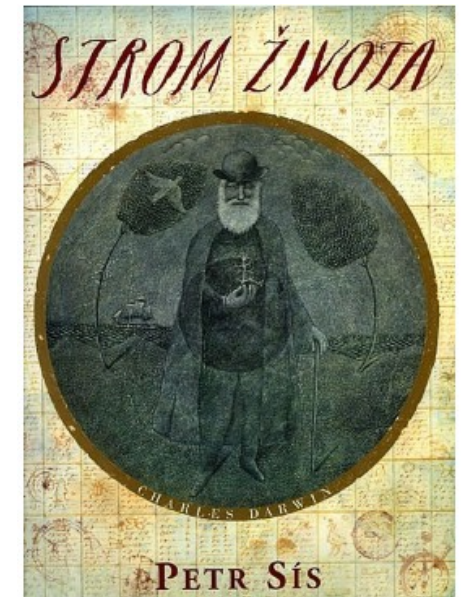
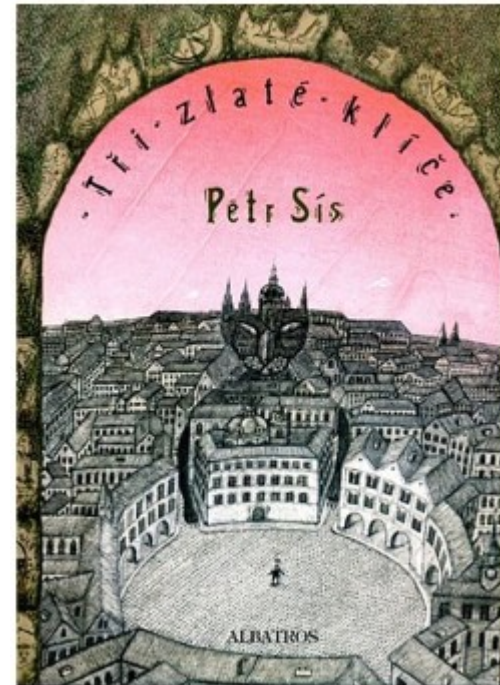
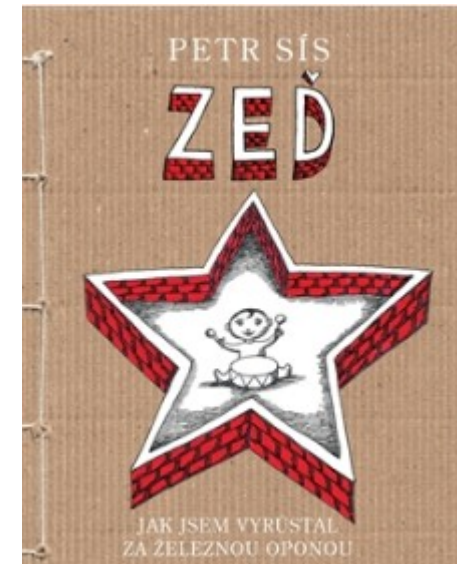

Petr Sís

- Výtvarník, spisovatel, publicista, cestovatel, nositel ceny Hanse Christiana Andersena (2012)
- Světově uznávaný autor knih pro děti, ilustrátor, grafik a tvůrce animovaných filmů
- „obraz ve slově, slovo v obraze“
- obrázkové knížky - *Tři zlaté klíče* (1995), *Podivuhodný příběh Eskymo Welzla* (1995), *Hvězdný posel* (1996)
- postmoderní pozvánky pro děti a jejich rodiče k objevitelským cestám do nitra ilustrací, v nichž se skrývají útržky příběhů a osudů skutečných i fiktivních postav

Strom života, Labyrint-Raketa, 2004

- V dubnu 2004 na knižním veletrhu v Boloni odměněn hlavní cenou pro nejlepší dílo literatury faktu
- neobvyklým pohledem nahlíží do myšlení Charlese Darwina, který svými úvahami o vzniku života na Zemi rozdělil svět
- Z množství údajů ze života a díla tohoto vědce sestavil obraz, který se vymyká běžnému pohledu konzumní společnosti na tento svět

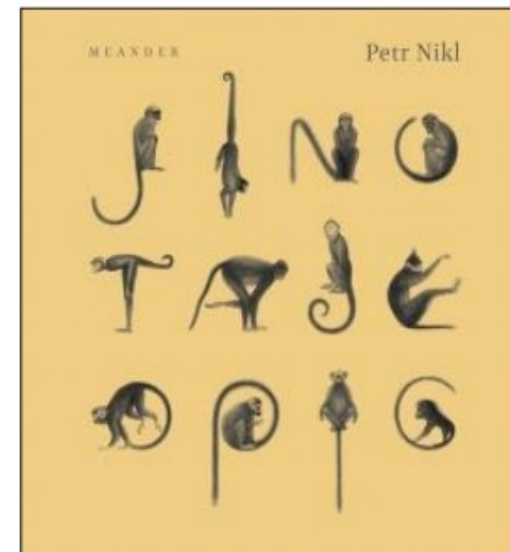
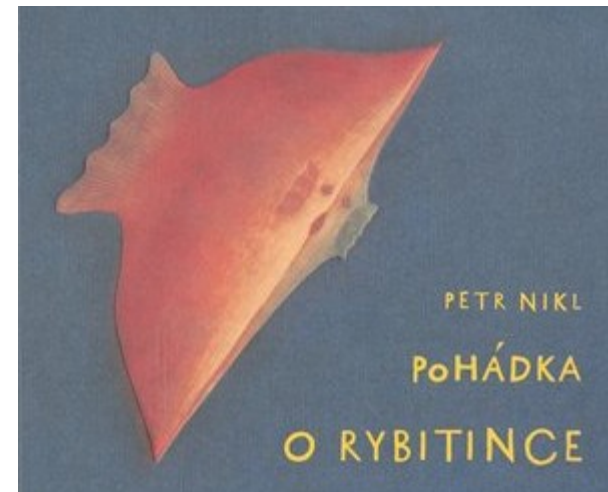

Petr Nikl

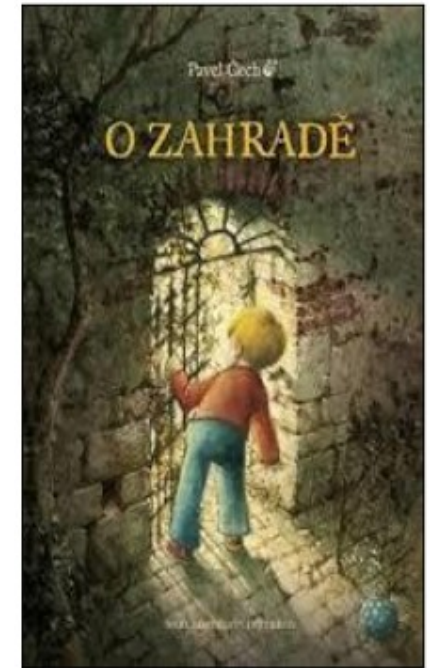
- výtvarník, performer a spisovatel
- boříč/buříč čtenářských konvencí a stereotypů

Pohádka o Rybitince (2002)

- jde o nezvalovskou pohádkovou prózu, která je založena na bohaté, spleťté hře metafor a asociací
- výjimečná **kniha-výtvarný objekt**, která i svým dokonalým zpracováním a grafickou úpravou zjevně polemizuje s tendencí odsuzovat knihu do polohy spotřebního zboží "na jedno použití"
- Petr Nikl knihu napsal, ilustroval i graficky upravil, přičemž **všechny složky vzájemně násobí svůj účinek** a evokují pohádkovou atmosféru v hlubokém Obřím moři

Pavel Čech

malíř, ilustrátor a spisovatel

Obrázkové knihy a komiksy s tajemstvím

Dobrodružství pavouka Čendy, Petrkov, 2011

- pohádkovým způsobem odvádí čtenáře do poněkud strašidelného světa jednoho pavoučího pokoje uvnitř starých hodin
- Role ilustrace v textech P. Čecha je klíčová - pohotově reagují na každé vypravěčovo slovo, přímo mu „skáčou“ do řeči
- Pavouk Čenda - prvotřídní kladný hrdina, celý život se zabývá údržbou hodin, vyhání červotoče a ve volném čase se spouští z hodin dolů na stůl plný knih, kde čte Tarzana
- Dílo se štěpí na dvě poloviny: textovou a ilustrovanou - obě přesně do sebe zapadají

